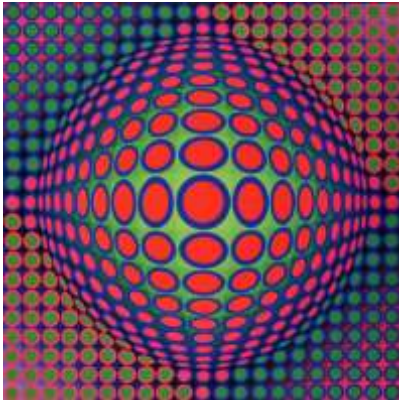

Uit de bol voor Vasarely

Vasarely, *Vega 200* (1968)
(Bron: <http://www.op-art.co.uk/op-art-gallery/victor-vasarely/vasarely-vega-200-1968>)

Victor Vasarely, optische en kinetische kunst

CHRISTINE BUYLE

Op het einde van de jaren zestig verwerft Victor Vasarely grote faam. Hij heeft zijn roem vooral te danken aan de succesvolle tentoonstelling *Lumière et Mouvement* (Parijs, 1967) die de grote doorbraak van de opart betekent. Vasarely mikt vanaf dan resoluut op een ruim publiek. Een zekere mate van effectbejag is hem niet vreemd. Zijn *Vega*-reeks, begonnen in 1968, ontleent haar grote impact aan een uiterst eenvoudige opzet, opvallend kleurgebruik en sensationele trompe-l'oeilleffecten. De spectaculaire gezwollen vormen zijn het resultaat van het vergroten en het verkleinen van één enkel basiselement. Deze werken danken hun populariteit aan een lage toegangsdrampel, gekoppeld aan een dosis sensatie.

Vasarely ontleent de titel van deze reeks aan een versterrenstelsel. Niet toevallig, want hij knoopt aan zijn geometrisch abstracte werken een symbolische dimensie vast. "Mijn 'plastische eenheden' - veelkleurige cirkels en vierkanten - zijn de tegenhangers van sterren, atomen, cellen en moleculen. Maar ook van zandkorrels, kiezelsteentjes, bladen en bloemen. Ik voel mij dichterbij de natuur dan een landschapschilder, want ik tref haar op het niveau van haar opbouw, de ordening van haar elementen."

De 'plastische eenheden' waarover hij het heeft, zijn welbepaalde kleuren en elementaire geometrische vormen die stuk voor stuk in een vierkant passen. Zij maken deel uit van een 'plastisch alfabet' dat Vasarely in 1959 liet patenteren. Elke kleur en iedere vorm heeft een nauwkeurige nummering. Uit dit reservoir put Vasarely om zijn ontwerpen samen te stellen. Hij pent ze neer op millimeterpapier. Elk ontwerp bestaat uit twee reeksen cijfers, één voor de figuren en één voor de grond. Een ontwerp dat volgens deze methode is vastgelegd, laat aan duidelijkheid niets te wensen over. Vasarely laat de uitvoering aan assistenten over. Dit kadert overigens perfect in zijn opvattingen over de taak van de kunstenaar. Hij omschrijft

die als "het concept vormen en opdracht tot het maken geven."

Vasarely's systeem laat toe eindeloos te variëren. Hij hoeft slechts de parameter kleur, vorm of figuur/grondrelatie te wijzigen om een nieuw ontwerp te bekomen.

Sinds de tweede helft van de jaren zestig produceert hij enorme hoeveelheden variaties in reusachtige oplagen. Daardoor kan hij aan de vraag van een grote schare fans voldoen, zonder dat zij al te diep in hun portemonnee moeten tasten. Vasarely verzet zich radicaal tegen de traditionele opvatting dat een kunstwerk een unicum is en reproducties minderwaardig zijn. Hij beschouwt zijn ontwerpen als '*Prototypes-Départ*', uitgangspunten voor multiples.

VAN RECLAME NAAR ILLUSIE

Vasarely ontleent zijn ideeën over kunst aan zijn opleiding aan het Mühely, het Bauhaus van Boedapest. De in 1908 als Gyösö Vasarhelyi geboren kunstenaar volgt er in 1928 en 1929 een opleiding die hem klaarstoomt tot reclameontwerper. Dit beroep oefent hij in Frankrijk, waar hij sinds 1930 verblijft, met succes uit.

Halverwege de jaren veertig wijdt hij zich echter aan de

schilderkunst. Aanvankelijk grasduint hij op de paden van het kubisme, futurisme, expressionisme en symbolisme. Kunstpaus André Breton bestempelt hem als een surrealist. Maar Vasarely omschrijft deze periode later als zijn *'Fausses Routes'*. "Ik zeg het met een zekere zelfkritiek," schrijft hij "indien ik op deze weg was verdergegaan, dan was ik nu een volkomen onbekende nul."

Zijn eerste belangrijke werken ontstaan in de jaren vijftig. Hij goochelt virtuoos met waarnemingswetten en kiest voor sterke zwart/witcontrasten, die zich uitstekend lenen voor het tot stand brengen van ambivalente figuur/grondrelaties, nabeelden en bewegingsillussies. Zij veroorzaken bij de toeschouwer een spontane visuele reactie, waaraan hij zich bij het bekijken van het kunstwerk onder geen beding kan onttrekken. Het hoeft ons dan ook niet te verbazen dat deze werken regelmatig opduiken in handboeken over perceptiepsychologie.

Eveneens in de jaren vijftig maakt Vasarely gebruik van aan elkaar gemonteerde schijven plexiglas waarop hij eenzelfde zwart/witcompositie aanbrengt. Daardoor ontstaat een moiré-effect dat bij de kijker een sterke, vaak

duizelingwekkende bewegingsillussie oproept.